

**O'zbekiston Respublikasi
Oliy va o'rta maxsus ta'lim
vazirligi**

**Toshkent irrigatsiya va
qishloq xo'jaligini
mexanizatsiyalash
muhandislari instituti**

Tasvirlash usullari

**Ma`ruzachi: "ChG va MG" kafedrası
dotsenti, p.f.f.d., PhD. U.A. Nasritdinova**

Toshkent – 2023

- **Geometrik masalalar va ularning klassifikatsiyasi**
- **Tasvirlash usullari**
- **Fazoviy shakllarni tekislikka proektsiyalash sxemalari**

□ **Chizma Geometriya** fani borliqdagi fazoviy narsalar va ularning birbiriga nisbatan o'zaro joylashishi va shakllarini o'rganadi.

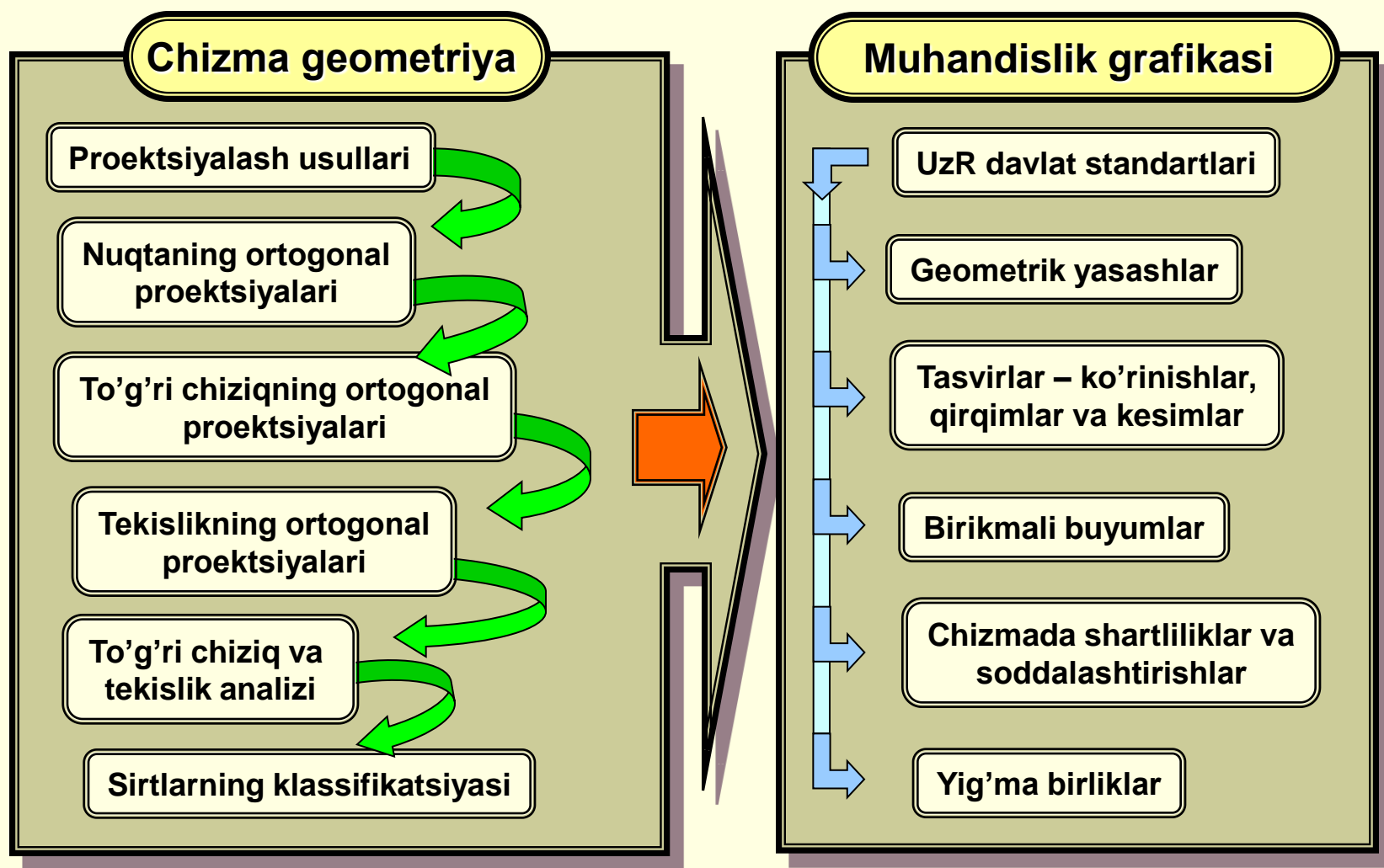
□ **Muhandislik grafikasi** umumiy geometriyaning bir tarmog'i bo'lib, predmetlarning shakllari, o'lchamlari va ularning o'zaro joylashishini ularning tekisliklardagi proektsiyalari orqali o'rganadi. Chizma geometriya boshqa geometriyalardan o'zining asosiy tasvirlash usuli bilan farq qiladi.

Geometrik masalalar va ularning klassifikatsiyasi

Geometrik shakllarning bir-biriga nisbatan joylashishiga qarab ularga oid bo'lgan geometrik masalalarni quyidagilarga bo'lish mumkin:

- **Pozitsion masalalar.** Berilgan geometrik shakllarning bir-biriga nisbatan joylashishi vaziyatiga qarab ularning natijasi bo'lgan geometrik shaklning holatini aniqlash *pozitsion masalalar* deyiladi.
- **Metrik masalalar.** Berilgan biror geometrik shaklga va ma'lum bir metrikka asosan ikkinchi geometrik shaklning birinchisiga nisbatan holatini yoki ikki geometrik shakl natijasining metrigini aniqlash *metrik masalalar* deyiladi .
- **Konstruktiv masalalar.** Oldindan berilgan biror shartni qanoatlantiruvchi geometrik shakllarni yasash konstruktiv masalalar turkumiga kiradi.

«Chizma geometriya va muhandislik grafikasi» o'quv fanining tarkibiy tuzilmasi

«ChG va MG» fanidan o'quv adabiyotlar ro'yxati (Asosiy)

O'zbek tilida:

1. Murodov Sh.K. va boshqalar, "Chizma geometriya kursi". – T: O'qituvchi, 1998y.
2. Murodov Sh.K. "Gidrotehniklar uchun chizma geometriya kursi". – T: O'qituvchi, 1998y.
3. Qirig'izboev Yu.K. va boshqalar, "Mashinasozlik chizmachiligi kursi". – T: O'qituvchi, 1981y.
4. Bogolyubov S.K. "Texnikaviy chizmachilik kursi". O'qituvchi, 1976.
5. Sh.K.Murodov va boshqalar, "Chizma geometriya kursidan ma`ruzalar to'plami". – T: TIMI 2004 y.

«ChG va MG» fanidan o'quv adabiyotlar ro'yxati (Asosiy)

Rus tilida:

6. Гордон В.О. ва бошқалар. «Курс начертательной геометрии» Москва, «Высшая школа», 1988г.
7. Федоренко В.А.; Щошин А.И. «Справочник по машиностроительному черчению». – Москва, «Машиностроение», 1978г.
8. Вишнепольский А.С. «Техническое черчение» Москва, «Высшая школа», 1981г.

«ChG va MG» fanidan o'quv adabiyotlar ro'yxati (Qo'shimcha)

O'zbek tilida:

9. *Raxmonov I. "Chizma geometriya" - T.: O'qituvchi, 1984y.*

10. *Vishnepolskiy A.S. "Chizmachilik programmalashtirilgan ta'lim elementlari bilan", - T.: O'qituvchi, 1990 y.*

Rus tilida:

11. *Бриллинг Н.С. "Черчение" – Москва, Стройиздат, 1989 г.*

12. *Крылов Н.Н. "Начертательная геометрия" Высшая школа, 1984 г.*

13. *Фролов С.А. «Начертательная геометрия» 1983 г.*

Tasvirlash usullari

Markaziy proektsiyalash

```
graph TD; A[Markaziy proektsiyalash] --> B[Parallel proektsiyalash]; A --> C[Perspektiva]; B --> D[Ortogonal proektsiyalash]; B --> E[Aksonometrik proektsiyalash]; B --> F[Vektorli proektsiyalash]; D --> G[Sonlar bilan berilgan proektsiyalar];
```

Parallel proektsiyalash

Perspektiva

Ortogonal proektsiyalash

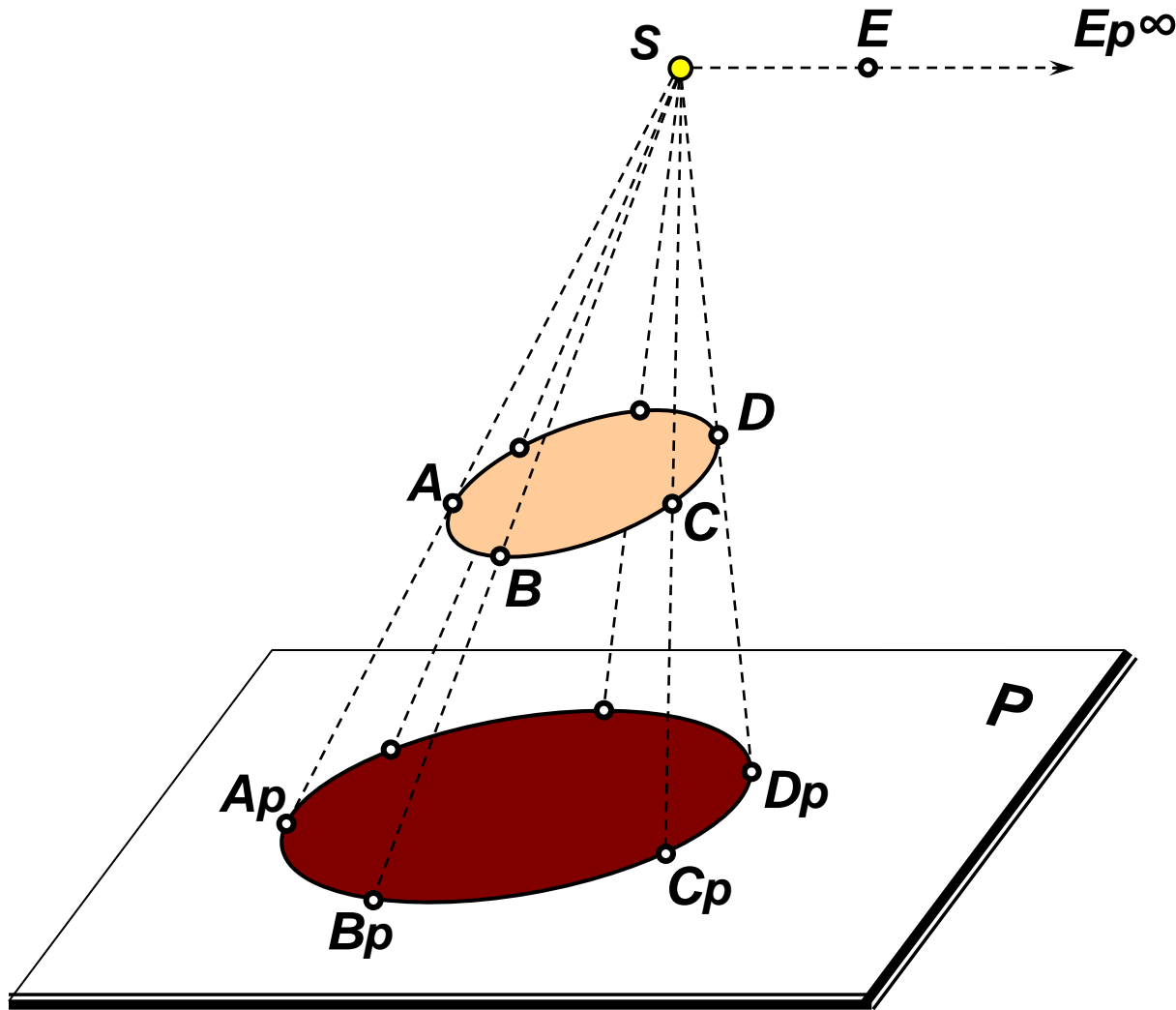
Aksonometrik proektsiyalash

Vektorli proektsiyalash

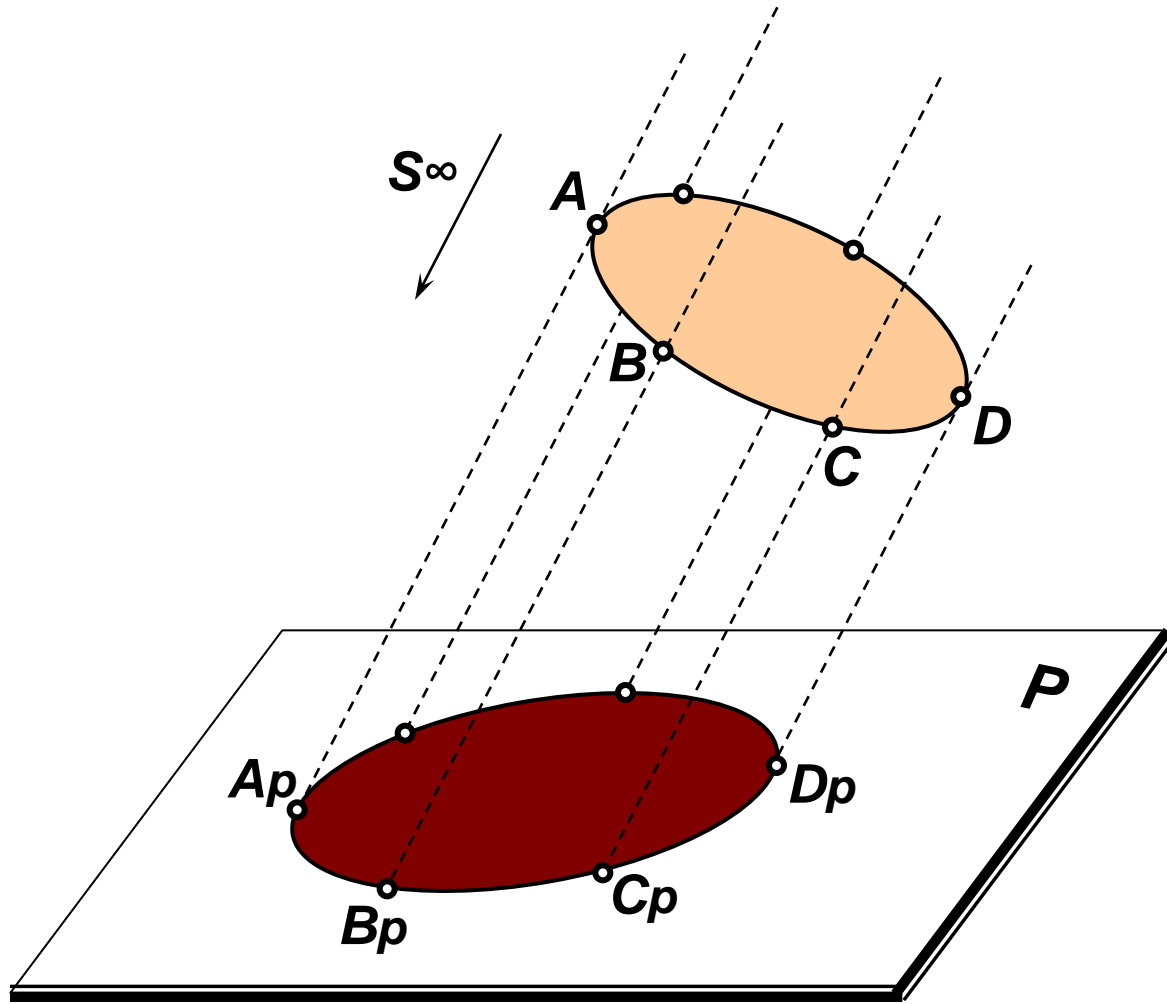
Sonlar bilan berilgan proektsiyalar

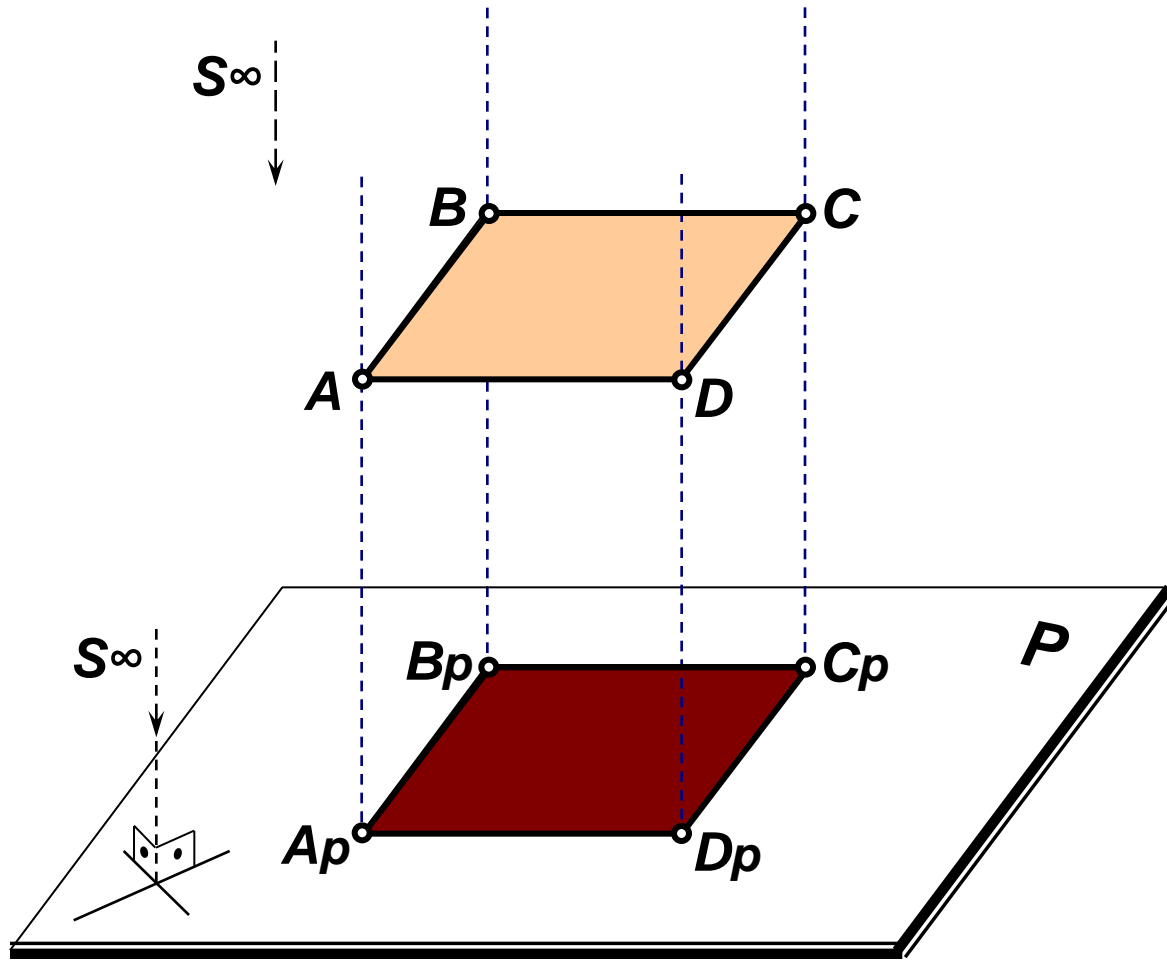
MARKAZIY PROEKTSIYALASH

PARALLEL PROEKTSIYALASH

ORTOGONAL PROEKTSIYALASH

AKSONOMETRIK PROEKTSIYALASH

